

dr Barbara Wolny

KUL Jana Pawła II w Lublinie

Materiały dla uczestnika konferencji

Nowoczesne koncepcje wspierania uzdolnień i zdolności uczniów

1. Koncepcja inteligencji emocjonalnej (Bar –On)

Inteligencja emocjonalna - jest to szereg poznawczych zdolności, kompetencji umiejętności, które umożliwiają jednostce efektywne radzenia sobie z wymaganiami i naciskami środowiskowymi.

Obszary inteligencji emocjonalnej ważne w pracy z uczniem zdolnym:

I. Kompetencje intrapersonalne:

1. emocjonalna samoświadomość,
2. asertywność,
3. samoakceptacja,
4. szacunek dla własnej osoby,
5. samoaktualizacja,
6. niezależność.

II. Kompetencje interpersonalne:

1. empatia,
2. zdolność do utrzymywania więzi interpersonalnych,
3. odpowiedzialność społeczna.

III. Kompetencje przystosowawcze:

1. zdolność rozwiązywania problemów,
2. zdolność konfrontowania subiektywnych doświadczeń z rzeczywistością,
3. giętkość przystosowawcza.

IV. Radzenie sobie ze stresem:

1. tolerancja na stres,
2. kontrola impulsów.

V. Ogólny nastrój:

1. poczucie szczęścia,
2. optymizm.

Wzmacniania inteligencji emocjonalnej w pracy z uczniem zdolnym – propozycje:

Zajęcia warsztatowe (wykorzystanie metod aktywizujących):

1. Rozwijanie zachowań asertywnych: *Mam swoje zdanie, ale szanuję zdanie innych.*
2. Relaks - *Mój kolorowy parasol*: różne formy relaksu: bajki relaksacyjne, muzyka, ćwiczenia i taniec – Każdy ma swój sposób na relaks

Literatura: Bar-On, R. (1997). *EQ-i. Bar-On emotional quotient Inventory. A measure of emotional intelligence. User's manual.* Toronto: Multi-Health System.

2. Koncepcja inteligencji wielorakich Howarda Gardnera w szkole

Bez kreatywności nie byłoby świata

H. Gardner

Koncepcja inteligencji wielorakich Howarda Gardnera (amerykańskiego neuropsychologa) to jedna z nowoczesnych koncepcji wykorzystywana w pracy z uczniem uzdolnionym i zdolnym. Została określona jako „największe osiągnięcie nauk społecznych końca XX wieku”. Wprowadzenie teorii inteligencji wielorakich do rzeczywistości szkolnej umożliwia większą humanizację edukacji, zmianę w podjęciu do ucznia (nauczyciel nie szufladkuje ucznia: zdolny – niezdolny). Każdy uczeń rozwija swój potencjał – jest w czymś dobry – jeden rysuje, drugi śpiewa.

H. Gardner przeciwstawia się jednolitości poznawczej inteligencji człowieka. Według autora każde dziecko posiada różne inteligencje i tym samym podejmuje różne drogi uczenia się.

Autor wymienia następujące inteligencje:

1. **lingwistyczno – werbalna (językowa)** – uzdolnienia językowe, pisarskie.

Sposób uczenia się przez: mówienie, słuchanie, wzrokowe śledzenie tekstu.

2. logiczno – matematyczna – uzdolnienia matematyczne, łatwość w rozwiązywaniu problemów.

Sposób uczenia się przez: kategoryzowanie, abstrakcyjne przykłady, precyzyjne instrukcje.

3. kinestetyczno – ruchowa – uzdolnienia sportowe, taneczne, aktorskie.

Sposób uczenia się przez: naukę w terenie, połączenie nauki z ruchem.

4. muzyczna – uzdolnienia muzyczne, łatwość zapamiętywania melodii.

Sposób uczenia się przez: włączenie rytmów i muzyki w proces nauki.

5. wizualno – przestrzenna – zdolności plastyczne, twórcze, konstrukcyjne.

Sposób uczenia się przez: wizualizację, opracowywanie schematów, wyobrażanie sobie rzeczy w formie schematów.

6. interpersonalna – łatwość w nawiązywaniu relacji z innymi, zdolności organizatorskie.

Sposób uczenia się przez: porównania, współpracę, zadawanie pytań, dyskusje.

7. intrapersonalna – duża świadomość siebie - ukierunkowanie na własne wnętrze.

Sposób uczenia się przez: praca samodzielna, realizowanie indywidualnych zadań.

8. przyrodnicza – uzdolnienia przyrodnicze, zainteresowanie światem roślin i zwierząt.

Sposób uczenia się przez: projektowanie umieszczone w środowisku naturalnym.

H. Gardner wskazuje, że każde dziecko ma inne wrodzone predyspozycje do rozwijania poszczególnych inteligencji, które tworzą tzw. **profil inteligencji**. W związku z czym każdy uczeń może być uzdolniony w innym obszarze. Profil jest **dynamiczny**, każda inteligencja odpowiednio wzmocniana przez rodziców i nauczycieli może się rozwijać. Innowacyjna teoria inteligencji wielorakich wskazuje, że **każde dziecko jest uzdolnione co najmniej w jednym obszarze, zadaniem rodziców i szkoły jest pomoc w odkryciu tych uzdolnień**.

Teoria inteligencji wielorakich w pracy z uczniem najmłodszym.

- Każdy uczeń posiada wszystkie typy inteligencji .
- Inteligencje są w różnym stopniu rozwinięte.
- Tworzą one niepowtarzalny „**profil inteligencji**”.

- Profil inteligencji jest dynamiczny /podlega zmianom/.
- Wszystkie inteligencje wzajemnie ze sobą współpracują.
- Każdą inteligencję można rozwijać.
- „Słabsze” inteligencje można rozwijać poprzez „mocniejsze”.
- Rozwojowi inteligencji sprzyja właściwie zorganizowane środowisko i praca nauczyciela z uczniem (indywidualizacja).

Podstawą pracy nauczyciela w ramach teorii inteligencji wielorakich jest **diagnoza** (przy wsparciu rodziców) i **określenie profilu inteligencji dziecka**.

Określenie mocnych i słabych stron – identyfikacja uzdolnień i zdolności.

Teoria inteligencji wielorakich H. Gardnera to ukierunkowanie ucznia najmłodszego na różne drogi uczenia się, w tym na rozwijanie zdolności twórczych i naukowo – badawczych.

Wskazówki ważne w pracy z wykorzystaniem teorii inteligencji wielorakich:

1. Odpowiednio przygotowany proces dydaktyczno – wychowawczy oparty na różnych metodach, formach i sposobach pracy z dzieckiem sprzyja rozwojowi poszczególnych inteligencji. Unikanie monotonii – nauka powinna rozbudzać ciekawość poznawczą – rozwijać myślenie konwergencyjne i dywergencyjne. **Zabawka edukacyjna podstawą nauki.**
2. Sala lekcyjna – wyposażana w odpowiednie pomoce dydaktyczne sprzyja indywidualizacji pracy z uczniem. Pomoce dydaktyczne, takie jak: książeczki Logico, gry planszowe, warcaby, bierki, pacynki, instrumenty muzyczne, ser szwajcarski, chusta animacyjna, globus, lupy itd. – uatrakcyjnijają naukę. Dziecko zdobywa wiedzę bawiąc się – nauka staje się przygodą.
3. Odpowiednie podejście do dziecka (podmiotowe – ważna godność, indywidualność i niepowtarzalność ucznia). W szkole każde dziecko powinno czuć się dobrze – to sprzyja nauce.
4. Każdy uczeń jest inny – ważny – może się rozwijać na miarę własnych możliwości – osiągać sukces. Pozwólmy dzieciom popełniać błędy, nie uczmy tylko schematów,

dziecko powinno obserwować, badać, eksperymentować, konstruować – wtedy uczy się najbardziej efektywnie.

Przykład wdrożenia teorii H. Gardnera – Projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy” www.pierwszki.eu.

Innowacyjne koncepcje wspierania uzdolnień uczniów najmłodszych

Możliwości umysłu

Wpływ psychologii poznawczej na wspieranie uzdolnień dzieci

Teorie poza psychometryczne

1. **Teoria inteligencji wielorakich H. Gardnera** (profesor, Harvard University)
2. **Teoretyczne i praktyczne wykorzystanie badań filozoficznych w pracy z dziećmi** M. Lipman (profesor, Montclair University)

„Dzieci są zdumiewające. Każde jest niepowtarzającym splotem możliwości , a jego mózg i umysł różnią się od mózgu i umysłu innego człowieka, jaki kiedykolwiek żył na świecie. Nie istnieje w naturze nic bardziej złożonego ani nic cudowniejszego od mózgu dziecka. Mózg dziecka to jego największy kapitał”.

R. Fisher, 2002

Nowatorskie spojrzenie na uzdolnienia i zdolności dzieci

Trzy parametry każdego rodzaju inteligencji według R. Fishera

1. **Inteligencja wrodzona** – mózg, z którym przychodzimy na świat, który zostaje z nami do końca życia
2. **Inteligencja wykształcona** – rozwój mózgu , który zawdzięczamy innym: rodzinie, szkole, przyjaciołom, pracy itp.
3. **Inteligencja wykształcona samodzielnie** – rozwój mózgu dokonujący się dzięki własnym przemyśleniom i zdobywaniu wiedzy.

R. Fisher, 2002

Tradycyjne spojrzenie

Inteligencja jest czymś stałym, z którą się rodzimy i której pojemność nigdy się nie zmienia.

IQ (iloraz inteligencji) - mierzony za pomocą testów – obejmują tylko niektóre elementy – głównie językowe i matematyczne.

Nowe spojrzenie

Każdy posiada różne rodzaje inteligencji, różnie rozwinięte – mocne inteligencje – podstawą uzdolnień i zdolności – słabsze – wzmacniane przez inteligencje mocne – mogą być rozwijane.

WAŻNE ! To spojrzenie umożliwia poszukiwanie uzdolnień w każdym dziecku, dynamiczność i zmienność inteligencji pozwala odpowiednio wzmacniać uzdolnienia poprzez właściwie przygotowane sytuacje dydaktyczno – wychowawcze (wspieranie i stymulowanie uzdolnień).

Polecana literatura:

1. Fisher R., *Lepszy start. Zapewnij swemu dziecku lepszy start*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2002
2. Howard G. , *Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce*, Laurum, Warszawa 2009.
3. Howard G., *Pięć umysłów przyszłości*, Laurum, Warszawa 2009.
4. Kopik A., Zatorska M., *Każde dziecko jest zdolne. Materiały metodyczne Projekty Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy*, Grupa Edukacyjna S.A, Kielce 2009.